

אדם — שמעכז טומאה שנתוכו מלטמא, אינו דין שמליל על טהרה שנתוכו מלטמא משום בלוע? מה לכלי חרס — דין הוא שיליל על טהרה שנתוכו, שכן יש לו קל אחר, שאינו מטמא מגבו. אטו אנו מגבו קאמרינן — מי ילפינן גז אדם מגז כלי חרס, דמיפרין הכי? מתוכו קאמרינן — מן דאדם גמרינן מתוך כלי חרס, וכל שכן דקל וחומר אלימא הוא, לדבריה, מן כלי חרס חמור מתוכו של אדם! שכן מטמא מאוירו — בלא נגיעה, מה שאין כן באדם. הלכך קל וחומר: מה איר כלי חרס שאינו מצליע טומאה שבו מלטמא — מצליע טהרה שבו מלטמא, אדם שמצליע טומאה שנתוכו מלטמא — אינו דין שיליל על טהרה שבו מלטמא, הואיל וקל הוא, שאין מקבל איר האדם טומאה לעולם? דלמעלה — דרך פיו, כדכתיב (ויקרא יא): "והאוכל מנגלתה". דלמטה — תחז לו דרך צית הריעי עד שנלע, וכגון שהיה תחז צשפורת, ולא טימא צכניסמו צמגע. מנין — שלאחר מכן לא יטמאנו צמשא, הואיל ובלוע? אלא על ידי מעלה — אס לא יכנס דרך הפה לא יתעכל צמעיס לעולם. עיכול דלמטה רב — צפה אינו מתעכל כל כך עד שיוכד למטה. צריך שהייה — לטמא צגדים שהוא לצוש, דכתיב (ויקרא יד): "והצא אל הצית עימא" — ולא כתיב צנוס צגדים, "והאוכל צצית יכנס את צגדיו" (סס), ומוקמינן לה צתורת כהניס לשהיה שיעור אכילה. תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה — שאס נכנסת טעונה כלים — הרי הן טמאים מיד, ד"והצא אל הצית" קרינא צבו.

תוספות

אטו אנו מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן — תימה: מה נפשך? מכל מקום פריך שפיר, דאיך תעבור הטומאה, כיון דגבו טהור! ויש לומר: דאדם נמי תוכו טהור מציל, ואיכא למיעבד קל וחומר הכי: ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל, שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שנתוכו מלטמא — מציל (תוכו) על טהרה שנתוכו מלטמא, תוכו של אדם, שמציל וחוצץ בפני הטומאה שנתוכו מלטמא — אינו דין שיציל תוכו על טהרה שנתוכו מלטמא? ואם תאמר: כיון דהא דהאדם מציל על טהרה שנתוכו היינו מקל וחומר דכלי חרס, אם כן נמי "דיו", ולא יציל על טהרה שנתוכו מלטמא בהיסט הזב. כמו כלי חרס המוקף צמיד פתיל, דמיטמא בהיסט הזב, כדאמרינן בסוף "הנוקין" (גיטין סא, ב): וליחוש שמא הסיטה אשתו נדה. ואילו בתוספתא דאהלות (פרק חמשה עשר) תני בהדיא דאדם מציל על טהרה שנתוכו מלטמא בהיסט הזב. דאמרו להם בית הלל: אי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו'. אמרו להם בית שמאי: לא, אם אמרת בטבעת שהיא טהורה בהיסט! ויש לומר: דעבדי קל וחומר מפכים קטנים המוקף צמיד פתיל, דאפילו בלא היקף טהורים במשא הזב, לפי שאין באים לכלל מגע, לפי שאין סופן להפתח. ואת שאינו בא לכלל מגע — אינו בא לכלל משא, כדאמר ב"העור והרוטב" (חולין קכד, ב). **דלמטה** מנא לן — דבלוע דלמטה נמי טהור, כדמוכח מתניתין דעובר. ויהי נמי דטמאה — היינו מדרבנן כדלקמן (חולין עב, א). ועוד, דהשתא סלקא **בלוע** בבהמה מנא לן — דבהמה לא מטמא, כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת, לקמן ב"העור והרוטב" (חולין קכו, א).

אדם שמציל על טומאה שנתוכו מלטמא, כפי שלמדנו לעיל מן האוכל נבילה, שהוא טהור לאחר שטבל, למרות שהטומאה בגופו — אינו דין שמציל על טהרה שנתוכו מלטמא? ודוחים: מה לכלי חרס, דין הוא שיציל על טהרה שנתוכו מלהיטמא, שכן אין כלי חרס מלטמא מגבו, שאם נגעה טומאה מצידו החיצוני אינו נטמא, אלא רק מתוכו, תאמר באדם שמלטמא מגבו, כשנגעה בו טומאה, ושמה לא יציל על טהרה שבלועה בתוכו מלהיטמא! ומשיבים: אטו אנו [וכי אנו] מגבו של כלי חרס קאמרינן [אמרנו]. רצינו להוכיח? והלא מתוכו קאמרינן [אמרנו]. מתוכו של חרס רצינו להוכיח לתוכו של אדם, שכשם שתוכו של כלי חרס מציל על טהרה שבו מלהיטמא — כך תוכו של אדם יציל על טהרה שבו מלהיטמא. ומצד זה, אדרבה [גדולה חזו]. להיפך. כלי חרס חמור יותר מאדם, שכן הוא מטמא מאוירו, כשהטומאה מצויה בחללו, גם בלא שתיגע בו הטומאה. ואילו אדם אינו נטמא מטומאה שנמצאת בחלל גופו (כגון בחלל פיו), אלא רק אם נגעה בו. ונמצא שהקל וחומר עומד בעינו. ושואלים: אשכחן [מצאנו] מקור לבלוע של למעלה, שאדם מציל על טומאה שבלע דרך פיו מלטמא — ממה שאמרה התורה, שהאוכל נבילה טובל ונטהר למרות שחתיכת הנבילה מצויה בגופו. אבל בלוע של למטה, דבר שהוכנס לגופו דרך פי הטבעת, מנלן [מנין] לנו? שאינו מטמא? ומשיבים, קל וחומר הוא: ומה למעלה, שאינו עושה עיכול — בכל זאת מציל מה שבלוע בו; למטה, שהוא מקום שעושה עיכול, שכבר נתעכלה שם הטומאה — אינו דין שהוא מציל? ודוחים: ומה קל וחומר יש כאן? כלום, כלומר, הרי אינו עושה עיכול (אינו מעוכל) למטה אלא על ידי הלעיסה והעיכול שמלמעלה! ומשיבים: אפילו הכי [כך], עיכול של למטה רב [גדול יותר] משל מעלה. ושואלים: אשכחן [מצאנו]. איפוא בלוע שבאדם שאינו מטמא, בלוע בבהמה מנלן [מנין] לנו? ומשיבים, קל וחומר: ומה אדם שהוא מטמא מחיים, שגם בחייו הוא מטמא, כגון זב ומצורע — מציל בכלוע, בהמה שאינה מטמאה מחיים, אלא רק כשהיא נבילה — אינו דין שתציל בכלוע? ופורכים את הקל וחומר: מה לאדם, שיש בו צד קל, שכן צריך שהייה בבית המנוגע בצרעת כדי שייטמאו מלבושיו, ואינם נטמאים מיד כשנכנס לבית, תאמר בבהמה, שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע כדי לטמא כלים שעליה? ודוחים: בהמה שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע,

דבר שהוכנס לגופו דרך פי הטבעת, מנלן [מנין] לנו? שאינו מטמא? ומשיבים, קל וחומר הוא: ומה למעלה, שאינו עושה עיכול — בכל זאת מציל מה שבלוע בו; למטה, שהוא מקום שעושה עיכול, שכבר נתעכלה שם הטומאה — אינו דין שהוא מציל? ודוחים: ומה קל וחומר יש כאן? כלום, כלומר, הרי אינו עושה עיכול (אינו מעוכל) למטה אלא על ידי הלעיסה והעיכול שמלמעלה! ומשיבים: אפילו הכי [כך], עיכול של למטה רב [גדול יותר] משל מעלה. ושואלים: אשכחן [מצאנו]. איפוא בלוע שבאדם שאינו מטמא, בלוע בבהמה מנלן [מנין] לנו? ומשיבים, קל וחומר: ומה אדם שהוא מטמא מחיים, שגם בחייו הוא מטמא, כגון זב ומצורע — מציל בכלוע, בהמה שאינה מטמאה מחיים, אלא רק כשהיא נבילה — אינו דין שתציל בכלוע? ופורכים את הקל וחומר: מה לאדם, שיש בו צד קל, שכן צריך שהייה בבית המנוגע בצרעת כדי שייטמאו מלבושיו, ואינם נטמאים מיד כשנכנס לבית, תאמר בבהמה, שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע כדי לטמא כלים שעליה? ודוחים: בהמה שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע,

טהרה שנתוכו מלטמא בהיסט הזב. דאמרו להם בית הלל: אי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו'. אמרו להם בית שמאי: לא, אם אמרת בטבעת שהיא טהורה בהיסט! ויש לומר: דעבדי קל וחומר מפכים קטנים המוקף צמיד פתיל, דאפילו בלא היקף טהורים במשא הזב, לפי שאין באים לכלל מגע, לפי שאין סופן להפתח. ואת שאינו בא לכלל מגע — אינו בא לכלל משא, כדאמר ב"העור והרוטב" (חולין קכד, ב). **דלמטה** מנא לן — דבלוע דלמטה נמי טהור, כדמוכח מתניתין דעובר. ויהי נמי דטמאה — היינו מדרבנן כדלקמן (חולין עב, א). ועוד, דהשתא סלקא **בלוע** בבהמה מנא לן — דבהמה לא מטמא, כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת, לקמן ב"העור והרוטב" (חולין קכו, א).

גרסות

אדרבה כלי חרס בכתיימ: דאדרבה ויש בכתיי: ואדרבה. עיכול בחלק מכתתיי: איכול. עיכול דלמטה רב בחלק מכתתיי: איכול דלמטה עדיף. אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע, בהמה... אינו דין שתציל בבלוע בכתיימ: אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע שנתוכו, בהמה... אינו דין שתציל בבלוע שנתוכו ויש בכתיי: אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע ידיה, בהמה... אינו דין שתציל בבלוע ידיה. בהמה דאינה צריכה שהייה בבית המנוגע למאי בכתיימ: למאי.

עיונים

מה לכלי חרס שכן אין מטמא מגבו וכו' מדברי תוס' משמע שהכוונה היא, שכיון שכלי חרס אינו מיטמא מגבו — הרי גבו מונע מן הטומאה מלהיכנס ולטמא טהרה שנתוכו. והרי הסביר (וכן נראה מרש"י ורמב"ן) כי הטענה "מה לכלי חרס שאין מיטמא מגבו" אינה יכולה לתת טעם מדוע כלי חרס יציל על טהרה שנתוכו (שהרי סוף סוף הטהרה שנתוכו מצויה באוהל המת). אלא רק באה לטהור את הקל וחומר, שכיון שיש בכלי חרס קולא זו שאינו מיטמא מגבו — יש לומר שהקלה התורה בדינו גם לענין שיציל על טהרה שנתוכו. אטו אנו מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן בתוס' תמהו: מה תשובה יש בכך? והרי עדיין יש לומר שכיון שכלי חרס אינו מיטמא מגבו — גבו מונע מן הטומאה מלהיכנס ולטמא טהרה שנתוכו. מה שאין כן באדם שמייטמא מגבו, שמא אינו חוצץ בפני הטומאה מלהיכנס! והסבירו כי לדרך זו הקל וחומר אינו מגבו של כלי חרס לגבו של אדם, אלא מגבו של כלי חרס לתוכו של אדם ("מתוכו קאמרינן"). ששניהם חוצצים בפני הטומאה, ובאופן זה: ומה כלי חרס שאין גבו חוצץ בפני הטומאה מלצאת — מציל על טהרה שבו מלהיטמא, תוכו של אדם שחוצץ בפני הטומאה מלצאת — אינו דין שיציל על טהרה שנתוכו מלהיטמא? (וראה מהרש"א ומהרי"ם לובלין). ויש שהסביר כך: וכי סבור אתה שדין צמיד פתיל הוא בגלל גוף כלי חרס עצמו, שכיון שאינו מקבל טומאה מגבו יציל על מה שנתוכו? לא, דין צמיד פתיל אינו על ידי הכלי בעצמו, כי אם על ידי "תוכו" — מתוך שהטהרה מצויה בתוכו. וכיון שכן, יש ללמוד מכאן לאדם, שאף על פי שהוא עצמו מקבל טומאה מגבו — "תוכו" יציל על הטהרה שבו מלהיטמא (חידושי ר' חיים הלוי לרמב"ם הלכות טומאת מת פ"ב ה"ב).

אדרבה כלי חרס חמור שכן מטמא מאוירו כלומר, לא רק שאין כאן סתירה לקל וחומר, אלא הוא מקבל משנה תוקף, שכן יש לומר: ומה תוך כלי חרס, שאינו מעכב על טומאה שנתוכו לטמא מה שבו, ומקבל טומאה מאוירו — מציל על טהרה שנתוכו מלהיטמא (בצמיד פתיל), אדם שמעכב על טומאה שנתוכו מלטמא, וגם אינו מקבל טומאה מאוירו — אינו דין שיציל על טהרה שנתוכו מלהיטמא? **בלוע דלמטה מנלן** כלומר, הרי מה שטומאה בלועה אינה מטמאה נלמד מן האוכל נבילה, ויש לומר ש"אין לך בו אלא חידוש", ומנין שהוא הדין שכשנבלע באופן אחר?

(רש"י). ואמנם ההוכחה כאן היא רק לענין טומאה בלועה ולא לטהרה בלועה. אלא שכבר למדנו לעיל מקל וחומר מכלי חרס מוקף צמיד פתיל, שמציל על טומאה שנתוכו מלטמא — כל שכן שיציל על טהרה שנתוכו מלהיטמא. והסביר רש"י שמדובר בכגון שהכניסו את הטומאה (כגון חתיכת נבילה) לגופו כשהיא בתוך שפופרת, כך שלא היה מנע של הטומאה בגוף האדם כשהוכנסה פנימה (רש"י). וגם אם השפופרת עצמה נטמאה מן הנבילה (אם היתה מחומר המקבל טומאה) הריהי ראשון לטומאה, ואינה מטמאה את האדם (וראה בהגהות ה"ח). ומה למעלה שאינו עושה עיכול מציל וכו' ומכאן נראה למד רש"י שטומאה בלועה אינה מטמאה משום שרואים אותה כמעובלת בגופו של האדם (ראה "עיונים" לעיל עמוד א ד"ה מי לא עסקין). **כלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה וכו'** כלומר, רוצה אתה ללמוד שהאזור שלמטה יציל את הבלוע בו, מפני שהוא מקום העיכול העיקרי (למרות שבאן מדובר בטומאה שלא נתעכלה). והרי ללא העיכול שמלמעלה — לא ייעשה המשך העיכול למטה, ואם כן אין זה מקום העיכול העיקרי, שתאמר קל וחומר מלמעלה למטה! ועל כך השיבו, כי אמנם אין עיכול למטה אלא בגלל העיכול שלמעלה, אך בסופו של דבר האוכל מעובל יותר למטה, ולכן יש כאן קל וחומר (רש"י, לפי תפארת יעקב). **בלוע דבהמה מנלן** שהרי כך מוכח מן המובא להלן (קכז, ב) בכלב שאכל מבשר המת, שאינו מטמא באוהל (תוס'). וכתב הרמב"ם כי דין טומאה וטהרה בלועה אינו קיים אלא בגוף חי, אדם או בעל חיים אחר, ולא בגוף המת, ולא בכלים או בבתיים ובאבנים (ראה הלכות טומאת מת פ"ב ה"ה ובראב"ד). **מה לאדם שכן צריך שהייה** הבית שיש בו נגע צרעת, דינו דומה לדין אוהל המת, שכל הנמצא בו וכל הנכנס לתוכו נטמא. אולם כיון שיש פסוקים המדברים בענין זה: "הבא אל הבית יטמא עד הערב" (ויקרא יד, מו) וכן "האוכל בבית יכבס את בגדיו" (שם מו). מסבירים כי הפסוק הראשון מדבר בטומאת האדם עצמו (או בטומאת כל דבר המוכנס לבית) ואילו הפסוק השני, המדבר בכיבוס בגדים, דן באדם הבא אל הבית לבוש בגדים, והם נטמאים אם שהה בבית זמן של "אוכל", וכפי שקיבלו חכמים במסורת — כשיעור של אכילת פרס (חצי ככר של שמונה ביצים לפי דעה אחת, ולפי דעה אחרת — חצי ככר של שש ביצים).

ומשנין: למאי הלכתא — אמרת אין זריכה שהייה — על כרחך לכלים שעליה, דהא לאו צמ מילגש צגדים היא, אלא דרך משוי. ודרך משוי — אדם גופיה לא צעי שהייה, שאם לא היה לצוש צגדיו, אלא נטלס על כתפו ונכנס — טמאין מיד. וטבעותיו בידיו — נקומנו, שלא כדרך כלים: "והצא אל הצית". היה לבוש כליו כו' — הווי להו צגדים ידיה, וכתיב: "והאכל צצית יכנס את צגדיו" — עד שישא שיעור אכילה. פרס — חזי ככר של עירוב, שהוא מוון שמי טעודות, והוא שמונה ציטס, כדלמרינן צעירובין (פ"ג, ב). תרוייהו תננהי — קושא היא, כלומר: מאי אשמועינן רבה? טמאה — טומאת מת, וכלי ממכות המיטמאין צמת הרי הן כמת, דלמר מר (חולין ג, א): חרצ הרי הוא כחלל. טובל — לפי שנטמא צנגיעתה קודם שצלעה. טובל ואוכל בתרומה — דמשצלעה אינה מטמאה. [הקיא טמאה] — דלא אהני ליה טבילת האדם. וטמאתו — שנגעה צו צי'אחיה. והזה — צשלישי. ושנה — צשציעי. הרי היא כמה שהיתה — טהורה, לפי שלא קבלה טומאה מן האדם משצלעה. דאי טמאה, היכי מצי למימר: הרי היא כמה שהיתה? הא לא טבילה, וטבילת האדם לא מהניא לה! ולהכי נקט: הווי ושנה וטבל ואחר כך הקיאה, דלס הקיאה קודם טבילה — נטמאה צי'אחיה צמגעו. כי קאמר רבה כו' — דאי ממתנימין דקמי: צלע טבעת טמאה טובל ואוכל, דמשמע לא מטמיה לאדם — הווי אמינא: טעמא לאו משוס צליעה הוא, אלא משוס דמגע צית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה. כדלמרינן צמסכת מדה (מג, א) מ"ודיו לא שטף צמיס" [ויקרא טו]. וגצי טבעת ליכא למימר טמאה את האדם צמשא, שאין משא אלא למי שהטומאה יואלה ממנו, כגון מת ונבלה ומעיינות הזב, אצל טמא מת, אף על פי שהוא אצ טומאה — אין לו משא. וטבעת טהורה נמי, דתנן דלא מטמיה מחמת אדם — נמי טעמא משוס דמגע צית הסתרים דאדם לא מטמא. אצל טבעת צטבעת — לאו צית הסתרים שייך למימר צהו, אף על פי שנטמנו צאדם — הרי הן כמוצחין צציה וויטמו. אשמועינן רבה דטעמא דמתנימין משוס צלוע היא, ואפילו צצרתה לא מטמא.

לְמַאי הִלְכְתָא — לְכִלִּים שֶׁעַל גְּבֵה; אָדָם נִמְי לָא בְּעֵי, דְתַנְן: "הַנִּכְנָס לְבַיִת הַמְּנוּגָע וְכָלְיוּ עַל כְּתָפָיו, וְסִנְדְּלָיו וְטַבְעוֹתָיו בְּיָדָיו — הוּא וְהֵן טַמְאִין מִיָּד. הֲיָה לְבוּשׁ כָּלְיוֹ, וְסִנְדְּלָיו בְּרַגְלָיו, וְטַבְעוֹתָיו בְּאַצְבָּעוֹ — הוּא טַמָּא מִיָּד, וְהֵן טְהוֹרִין יָעַד שְׂיִשְׁהָא בְּכַדֵּי אַכִּילַת פֶּרֶס; פֶּת חֲטִים וְלֹא פֶת שְׁעוֹרִים, מֵיִסָּב וְאוֹכֵל בְּלִיפְתָּן.

אָמַר רַבָּא: תְּרוּיְהוּ תַנְנְהִי, טוּמְאָה בְּלוּעָה תַנְיָנָא, טְהֵרָה בְּלוּעָה תַנְיָנָא! טוּמְאָה בְּלוּעָה — דְתַנְן: יָבֵלַע טַבְעַת טַמְאָה — טוּבֵל וְאוֹכֵל בְּתְרוּמָתוֹ, הִקְיָאָה — טַמְאָה וְטַמְאָתוֹ. טְהֵרָה בְּלוּעָה תַנְיָנָא — דְתַנְן: יָבֵלַע טַבְעַת טְהוֹרָה, וְנִכְנַס לְאַהֲלֵ הַמֶּת, וְהֵזָה וְשָׁנָה וְטַבֵּל וְהִקְיָאָה — הֲרִי הִיא כְּמָה שֶׁהִיָּתָה! — כִּי קָאָמַר רַבָּה — כְּגוֹן שֶׁבֵּלַע שְׂתֵי טַבְעוֹת, אַחַת טַמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, דִּלָּא מְטַמְאָ לָהּ מְטַמְאָה לְטְהוֹרָה.

דמשמע לא מטמיה לאדם — הווי אמינא: טעמא לאו משוס צליעה הוא, אלא משוס דמגע צית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה. כדלמרינן צמסכת מדה (מג, א) מ"ודיו לא שטף צמיס" [ויקרא טו]. וגצי טבעת ליכא למימר טמאה את האדם צמשא, שאין משא אלא למי שהטומאה יואלה ממנו, כגון מת ונבלה ומעיינות הזב, אצל טמא מת, אף על פי שהוא אצ טומאה — אין לו משא. וטבעת טהורה נמי, דתנן דלא מטמיה מחמת אדם — נמי טעמא משוס דמגע צית הסתרים דאדם לא מטמא. אצל טבעת צטבעת — לאו צית הסתרים שייך למימר צהו, אף על פי שנטמנו צאדם — הרי הן כמוצחין צציה וויטמו. אשמועינן רבה דטעמא דמתנימין משוס צלוע היא, ואפילו צצרתה לא מטמא.

תוספות

למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי — ואם תאמר: דלמא אפילו בכלים שהיא לבושה, דשייך בהו מלוש, כדאשכחן גבי הוצאת שבת בפרק "במה בהמה יוצאה" (שבת ג, א) בדברים שחשובים לה למלוש! ועוד הקשה רבינו אפרים: דבתורת כהנים ממעט בהמה וגוי, דלא בעו שהייה בכלים שהן לבושים, מ"וכבס בגדיו", המטמא בגדים — מציל בבית המנוגע, גוי ובהמה שאינם מטמאים בגדים — אינם מצילים בבית המנוגע. משמע דבת מלוש היא אלא דמעטיה קרא, דומיא דגוי דשייך ביה מלוש! ויש לומר: דבהמה, אפילו כלים שהיא לבושה חשיבי כעל גבה, כיון דאין מטמא מכחה, דלאו בת טומאה היא. וגבי אדם נמי כהאי גוונא כשאין מטמאין מכחו, כגון בגדים שעל גביו — לא בעי שהייה. אבל בגדים שהוא לבוש — בטלים אגביה, ומכחו בא להם הטומאה, וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישחה. ולפירוש זה, דטומאת בגדים שהוא לבוש — מחמת האדם הם באים, אם כולו בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע — טמאה הטבעת. ואם הוא מבחוץ וידו בפנים, וטבעת באצבע — הטבעת טהורה, דבטלה אגביה, והוא טהור דרובו לחוץ. וקשה: דבתורת כהנים ובמסכת נגעים פרק שלשה עשר, דתנא: היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו, ושהה כדי אכילת פרס — טמאות. היה עומד בחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו — רבי יהודה מטמא מיד, וחכמים אומרים: בכדי אכילת פרס! ושמן התם מדרבנן הוא ולא מדאורייתא, ומחמיר רבי יהודה לטמא מיד, משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם. **אמר** רבא תרוייהו תננהי — לאו מטומאה בלועה פריד, דרבה נמי "כשם" קאמר, משמע שגם לרבה היה פשוט מתוך המשנה. אלא מטהרה בלועה פריד, דטהרה נמי תנן כמו טומאה, ולמה פשוט לו זה יותר מזה?

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה — בטמא טומאת מת איירי, דחרב הרי הוא כחלל, ואי לאו דטומאה בלועה לא מטמאה — לא היה מועיל לו טבילה. דנהי דמגע בית הסתרים לא מטמא במגע, במשא מטמא. ואם תאמר: ודלמא בטבעת שנטמא בשרץ איירי! ויש לומר: דבתר דההיא דטבעת טהורה מיתניא במסכת מקואות (פרק י משנה ח). ועוד, אי בטומאת שרץ — אם כן לא הוויא אלא ראשון, והיכי קתני דמטמא את האדם? והא אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה! **כי** קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות — פירש בקונטרס: דאי ממתניתיך הווי אמינא, הא דטבעת לא מטמאה האדם — לא משום בלועה הוא, אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה, כדאמר בנדה (מב, ב). וליכא למימר דנטמא במשא, שאין משא אלא במי שהטומאה באה ממנו, כגון מת ונבלה ומעיינות הזב. אבל טמא מת,

קיונים

למאי הלכתא לכלים שעל גבה וכו' — כלומר, הפסוק העוסק ב"כבס את בגדיו" עוסק במי שלבוש בגדים, וממילא, בהמה שאינה בת לבישה אינה בכלל זה. אלא היא בכלל הפסוק "הבא אל הבית". והוא הדין לאיש שנושא כלים עליו, ואינו לבוש בהם (רש"י). ובתוס' כתבו שיסוד ההבחנה בענין זה הוא שטומאה זו אינה טומאת הבגדים כשלעצמם, אלא טומאה הבאה להם מחמת טומאת האדם הלבוש בהם. ולכן, דווקא אדם, שנטמא בבואו לבית המנוגע — שייך בבגדיו דין זה, אבל בהמה שאינה נטמאת בכניסתה לבית המנוגע (שהרי כאמור, בהמה אינה מקבלת טומאה מחיים) — גם אין בגדים שעליה בכלל. **אמר רבא תרוייהו תננהי** קושייתו של רבא רבא אינה מטומאה בלועה, שהרי גם רבא אמר "כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה — כך טהרה בלועה אינה מטמאה", ומשמע שגם לרבה היה פשוט הדבר, מתוך משנה זו עצמה. אלא רבא מטהרה בלועה הקשה, שטהרה בלועה שניה בדיוק כפי שטומאה בלועה שניה, ומדוע פשוט לו זה יותר מזה? (תוס'. וראה בר"ג).

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו כתב רש"י כי מדובר בטבעת שנטמאה במת, שהיא עצמה מטמאת כמת, כפי שלמדו מן הכתוב "בחלל חרב" (ראה לעיל ג, א). אבל אם נטמאה בשרץ — אינה אלא ראשון לטומאה, שאינו מטמא אדם (תוס'). וכתבו בתוס' (להלן עב, א) שלפי זה נמצא שאותו אדם טמא שבעה ימים וטובל אחריהם, לאחר שהיו עליו ביום השלישי וביום השביעי, כדין הנטמא באוהל המת, שדינו שנוי בהמשך. אבל בעל המאור הוכיח מלשון משנתנו, שאין צורך בכך.

כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות וכו' רש"י כתב כי הוצרך לכך, משום שאת המשנה המובאת כאן ניתן היה להסביר לא משום טומאה בלועה, אלא משום שהוא בית הסתרים, שאדם אינו נטמא ומטמא במגע אלא במקומות הגלויים בגופו. אבל בשתי טבעות המצויות יחד בתוך גופו של אדם — אין מקום לדבר על בית הסתרים, שהרי הן נוגעות

למאי הלכתא [למה. לאיזו הלכה] נאמר הדבר? לענין כלים שמונחים על גבה. ואולם לענין כלים שעל גביו, אדם נמי לא בעי [גם כן אינו צריך] שהייה כדי שייטמאו! דתנן [ששנינו במשנה]: אדם הנכנס לבית המנוגע וכליו (בגדיו) מונחים על כתפיו, שאינו לבוש בהם, וסנדליו וטבעותיו מונחים בידיו — הוא והן טמאין מיד. אבל אם היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעו — הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישא בכדי אכילת פרס (חצי ככר לחם). ומדובר באכילת פרס מפת חטים ולא מפת שעורים, שהוא זמן ארוך יותר, וכן שיעור הזמן שצריך לאוכלה כשהוא מיסב (שוכב על צידו), ואוכל אותה בליפתן, יחד עם דברים שרגילים לאכול עם הפת.

א ובעיקר דברי רבה, שכשם שטומאה בלועה אינה מטמאה, כך טהרה בלועה אינה נטמאת, **אמר רבא:** מדוע הוצרך רבה לומר דבר זה? והרי תרוייהו תננהי [את שני הדברים הללו כבר שנינו במשנה], טומאה בלועה תנינא [שנינו], וגם טהרה בלועה תנינא [שנינו]! ומפרטים: טומאה בלועה — דתנן [ששנינו במשנה]: אדם שבלע טבעת טמאה בטומאת מת, ונטמא בשעה שבלע אותה — הרי זה טובל לטומאתו, ומיד אחר כך אוכל בתרומתו, למרות שהטבעת הטמאה במעיו, מפני שהיא בלועה. אם הקיאה את הטבעת הזו — הרי הטבעת עדיין טמאה, שלא נטהרה בטבילתו, ולכן חזרה וטמאתו כשיצאה מגופו. וכן טהרה בלועה תנינא [שנינו] שאינה נטמאת, דתנן [ששנינו באותה משנה]: בלע טבעת טהורה, ונכנס לאהל המת ונטמא שבעת ימים, והזה (היזו עליו) ממי פרה אדומה ביום השלישי לטהרתו, ושנה, שחזרו והיזו עליו ביום השביעי, וטבל והקיאה — הרי היא טהורה כמה שהיתה, שלא נטמאה באוהל המת! ומשיבים: **כי קאמר** [כאשר אמר] רבה שטומאה בלועה אינה מטמאת, וטהרה בלועה אינה נטמאת, אינו במקרה המפורש במשנה זו, אלא כגון שבלע שתי טבעות, אחת מהן טמאה ואחת טהורה, ובא כאן לחדש ולומר דלא מטמא לה [שאינה מטמאת אותה], הטמאה לטהרה, למרות שנגעו זו בזו.

מסורת הש"ס
 א. נגעים פ"ג מ"ט. ברכות מא, א. עירובין ד, א. סוכה ח, ב. תוספתא נגעים פ"ז ח. ילק"ש תורה תתנ.
 ב. תוי"כ ויקרא יד, מה.
 ג. מקואות פ"י מ"ח.
 ד. שם.

גרסות

וסנדליו וטבעותיו בידיו יש בכתי"י: **וסנדליו וטבעותיו בקומצו.**
וטבעותיו באצבעו בכתי"י: **כחלק מן המקבילות:** **וטבעותיו באצבעותיו** ובמשנה: **וטבעותיו בידיו.**
ואוכל בליפתן בכתי"י: **ואוכלה בליפתן.**
טומאה בלועה תנינא טהרה בלועה תנינא בכתי"י: ועוד קטע זה חסר.
טומאה בלועה דתנן יש בכתי"י: **טומאה בלועה תנינא דתנן.**
טהרה בלועה תנינא דתנן בכתי"י: ועוד: **טהרה בלועה דתנן.**
דלא מטמא לה מטמאה לטהורה בכתי"י: ועוד: **דלא מטמא לה טמאה לטהורה.**

